

مجله علمی و ادبی
 نشریات
 شماره ۱۰۰
 شماره ۱۰۱
 شماره ۱۰۲
 شماره ۱۰۳
 شماره ۱۰۴
 شماره ۱۰۵
 شماره ۱۰۶
 شماره ۱۰۷
 شماره ۱۰۸
 شماره ۱۰۹
 شماره ۱۱۰

۱۳۸۷، زمستان، شماره ۱۰۰، ص ۱۰۰-۱۰۱
 ۱۳۸۸، بهار، شماره ۱۰۱، ص ۱۰۱-۱۰۲
 ۱۳۸۹، تابستان، شماره ۱۰۲، ص ۱۰۲-۱۰۳
 ۱۳۹۰، پاییز، شماره ۱۰۳، ص ۱۰۳-۱۰۴
 ۱۳۹۱، زمستان، شماره ۱۰۴، ص ۱۰۴-۱۰۵
 ۱۳۹۲، بهار، شماره ۱۰۵، ص ۱۰۵-۱۰۶
 ۱۳۹۳، تابستان، شماره ۱۰۶، ص ۱۰۶-۱۰۷
 ۱۳۹۴، پاییز، شماره ۱۰۷، ص ۱۰۷-۱۰۸
 ۱۳۹۵، زمستان، شماره ۱۰۸، ص ۱۰۸-۱۰۹
 ۱۳۹۶، بهار، شماره ۱۰۹، ص ۱۰۹-۱۱۰
 ۱۳۹۷، تابستان، شماره ۱۱۰، ص ۱۱۰-۱۱۱

داستان کوتاه در ایران

فهرست مطالب (۳)

داستان‌های پسامدرن

فصل اول

«پسامدرنیسم» چیست؟

بخش نخست: ملاحظات اولیه ۱۹

بخش دوم: معانی متکثر اصطلاح «پسامدرنیسم» ۲۰

بخش سوم: ویژگی‌ها و مضامین عمده در داستان‌های پسامدرن ۲۱

بخش چهارم: تأثیر پسااخترگرایی در داستان‌های پسامدرن ۲۲

دکتر حسین پاینده

(استاد نظریه و نقد ادبی دانشگاه علامه طباطبائی)

بخش نخست: ملاحظات اولیه ۲۳

بخش دوم: رویکرد ساختارگراییانه در زیان‌شناسی موسور ۲۴

بخش سوم: رویکرد پسااخترگراییانه به نشانه‌ها ۲۵

بخش چهارم: تأثیر پسااخترگرایی در داستان‌های پسامدرن ۲۶

نقد چند داستان پسامدرن نمونه ۲۷

پس‌گویی (پروتراپ خسروی) ۲۸

سرگردانی دل‌ها: رویکرد پسااخترگرایی ۲۹

انتشارات پیام

..... ۲۱۸

..... ۲۱۹

..... ۲۲۰

فهرست مطالب

..... ۱۱

فصل اول

«پسامدرنیسم» چیست؟

بخش نخست: ملاحظات اولیه ۱۹

بخش دوم: معانی متکثر اصطلاح «پسامدرنیسم» ۲۴

بخش سوم: ویژگی‌ها و مضامین عمده در داستان‌های پسامدرن ۳۴

بخش چهارم: پسامدرنیسم به منزله‌ی واکنشی در برابر عقلانیت مدرن ۳۶

فصل دوم

پساساختارگرایی و نسبت آن با پسامدرنیسم

بخش نخست: ملاحظات اولیه ۴۱

بخش دوم: رویکرد ساختارگرایانه در زبان‌شناسی سوسور ۴۲

بخش سوم: رویکرد پاساساختارگرایانه به نشانه‌ها ۴۳

بخش چهارم: تأثیر پاساساختارگرایی در داستان‌های پسامدرن ۴۵

تقدیر چند داستان پسامدرن نمونه با ملاحظات پاساساختارگرایانه ۴۷

پلکان (ابوتراب خسروی) ۴۹

سرگردانی دال‌ها: رویکرد پاساساختارگرایانه در داستان «پلکان» ۶۱

ظهور و سقوط ضمیر اول شخص مفرد بزرگ» (امیرتاج‌الدین ریاضی) ۱۸۵

موضوعی دیرین در شکلی امروزی: فرم پسامدرن در داستان «ظهور و سقوط ...» ۱۹۹

درد+مونا خوشبخت می‌شود (رضا مختاری) ۲۰۸

فرگوش یا متی کهن: شکل‌پردازی پسامدرن در داستان «درد+مونا خوشبخت می‌شود» ۲۱۴

فصل پنجم

افول فرا روایت‌ها

(نظریه‌ی لیوتار)

بخش نخست: ملاحظات اولیه ۲۲۷

بخش دوم: وضعیت پسامدرن ۲۳۵

نقد چند داستان پسامدرن نمونه از منظر نظریه‌ی لیوتار ۲۴۶

غیب (خسرو دوامی) ۲۴۷

تشکیک پسامدرن: غیب کلان‌روایت در داستان «مهتاب» ۲۷۷

عشق (محمدحسن شهنساری) ۲۹۲

پاره‌روایت‌های ناتمام: تکرار روایی پسامدرن در داستان «عشق» ۳۲۴

فصل ششم

وجودشناسی پسامدرن

(نظریه‌ی مک‌هییل)

بخش نخست: ملاحظات اولیه ۳۳۵

بخش دوم: مفهوم «عنصر غالب» ۳۳۶

بخش سوم: معرفت‌شناسی و وجودشناسی ۳۳۹

بخش چهارم: تغییر عنصر غالب در داستان‌های پسامدرن ۳۴۲

نقد چند داستان پسامدرن نمونه از منظر نظریه‌ی مک‌هییل ۳۴۷

صراحت و قاطعیت (بهرام صادقی) ۷۴

سوءتفاهم ناشی از دال‌ها: قرائتی پساساختارگرایانه از داستان «صراحت و قاطعیت» ۸۳

فصل سوم

«مرگ مؤلف» و ربط آن به پسامدرنیسم

بخش نخست: ملاحظات اولیه ۹۵

بخش دوم: جایگاه مؤلف از نظر پساساختارگرایان ۹۷

بخش سوم: نظریه‌ی مرگ مؤلف ۹۸

بخش چهارم: «آبرداستان»، تبلوری پسامدرن از مرگ مؤلف ۱۰۸

بخش پنجم: «مرگ مؤلف» در داستان‌های پسامدرن ایرانی ۱۱۱

نقد چند داستان پسامدرن نمونه از منظر نظریه‌ی مرگ مؤلف ۱۱۶

روز به خیر آقای نویسنده (زهره حکیمی) ۱۱۷

خودمختاری شخصیت‌ها: مرگ مؤلف در داستان «روز به خیر آقای نویسنده» ۱۱۹

داستان دودقیقه‌ای (بهرام مرادی) ۱۲۷

بهت نویسنده: جدل وجدال شخصیت با مؤلف در «داستان دودقیقه‌ای» ۱۴۸

فصل چهارم

فرم در داستان کوتاه پسامدرن

بخش نخست: ملاحظات اولیه ۱۶۱

بخش دوم: کارکرد فرم در داستان‌های پسامدرن ۱۶۳

بخش سوم: تفاوت فرم در داستان‌های مدرن و پسامدرن ۱۶۸

بخش چهارم: شکل‌های نو برای بازنمایی تجربه‌های پسامدرن ۱۷۳

بخش پنجم: شگردهای شکل‌پردازانه در داستان‌های پسامدرن ایرانی ۱۷۵

نقد چند داستان پسامدرن نمونه از منظر کارکرد فرم ۱۸۳

مسابقه (ناهید طباطبایی)	۳۴۹
جهان‌های تودرتو: وجودشناسی پسامدرن در داستان «مسابقه»	۳۵۷
مرگ کاتب (عباس محمودی)	۳۷۱
نسبت تخیل با واقعیت: تداخل وجودشناختی در داستان «مرگ کاتب»	۳۷۸

فصل هفتم

فراداستان و فراتاریخ

(نظریه‌ی هاچن و وایت)

بخش نخست: ملاحظات اولیه	۳۸۹
بخش دوم: فراداستان تاریخ‌نگارانه	۳۹۶
بخش سوم: فراتاریخ	۳۹۹
نقد چند داستان پسامدرن نمونه از منظر نظریه‌ی هاچن و وایت	۴۰۶
میزگرد (سیمین دانشور)	۴۰۷
تاریخ به منزله‌ی داستان: رویکرد پسامدرنیستی به تاریخ در داستان «میزگرد»	۴۲۲
سواری درآمد، رویش سرخ و، مویش سرخ و، قدش سرخ و ... (احمد بیگدلی)	۴۳۵
معزق‌کاری با متن: بینامتنیت و فراداستان‌نویسی در داستان «سواری درآمد»	۴۴۷

فصل هشتم

وانمودگی و فوق‌واقعیت

(نظریه‌ی بودریار)

بخش نخست: ملاحظات اولیه	۴۴۳
بخش دوم: پسامدرنیته و پسامدرنیسم	۴۴۷
۱. «وانمودگی» (شبه‌سازی تصویری)	۴۴۷
۲. «انفجار درون‌رین»	۴۷۱
۳. «فوق‌واقعیت»	۴۷۳

بخش سوم: هنر پسامدرن از منظر نظریه‌ی بودریار	۴۸۴
نقد چند داستان پسامدرن نمونه از منظر نظریه‌ی بودریار	۴۹۱
آن‌جا که پنچرگیری‌ها تمام می‌شوند (حامد حبیبی)	۴۹۳
باز خرید: مصرف پسامدرنیستی در داستان «آن‌جا که پنچرگیری‌ها تمام می‌شوند»	۵۰۲
هیگر نمی‌خواهم روزنامه بخوانم (محسن حکیم‌معانی)	۵۱۴
فوق‌واقعیت‌ها: ضدیت با گفتمان رسانه‌ها در داستان «دیگر نمی‌خواهم روزنامه بخوانم»	۵۱۷

فصل نهم

شخصیت‌پردازی پسامدرن

(نظریه‌ی فوکو)

بخش نخست: ملاحظات اولیه	۵۲۵
بخش دوم: مفهوم «گفتمان» در نظریه‌ی فوکو	۵۲۶
بخش سوم: شخصیت‌های پسامدرن به منزله‌ی بازنمایی گفتمان	۵۳۴
نقد چند داستان پسامدرن نمونه از منظر نظریه‌ی فوکو	۵۳۹
گلزار احسان عباسلو)	۵۴۱
سیلان گفتمان: شخصیت‌کاوی پسامدرن در داستان «کُلاژ»	۵۴۳
تبلیغات کره (وریا مظهر)	۵۵۵
سوژه‌بودگی: شخصیت‌پردازی پسامدرن در داستان «تبلیغات کره»	۵۵۹

فصل دهم

بررسی نمونه‌های بیشتری از داستان‌های پسامدرن

چند داستان شاخص پسامدرن	۵۶۹
پُرتره‌ی صادقی (احمد اخوت)	۵۷۲
تکه‌کاری پسامدرن در داستان «پُرتره‌ی صادقی»	۵۸۴

چند نکته و چند پرسش برای تأمل بیشتر درباره‌ی این داستان ۵۸۹

شنگول (محمدرضا گودرزی) ۵۹۴

غنی‌سازی پسامدرنیستی ادبیات در داستان «شنگول» ۵۹۷

چند نکته و چند پرسش برای تأمل بیشتر درباره‌ی این داستان ۶۰۴

نازی (علی اصغر عزتی پاک) ۶۰۹

مخمصه‌ی پسامدرن مؤلف در داستان «نازی» ۶۱۷

چند نکته و چند پرسش برای تأمل بیشتر درباره‌ی این داستان ۶۲۳

غریبه و افاقیا (علی اصغر شیرزادی) ۶۲۸

بازنگرش پسامدرنیستی بر سیر ادبیات داستانی ایران در داستان «غریبه و افاقیا» ۶۵۶

چند نکته و چند پرسش برای تأمل بیشتر درباره‌ی این داستان ۶۶۷

مراجع فارسی جلد سوم ۶۷۳

مراجع انگلیسی جلد سوم ۶۸۳

نمایه ۶۸۷

مقدمه‌ی جلد سوم

سوگند به قلم و آنچه [با آن] می‌نویسند.

(قرآن، سوره‌ی قلم، آیه‌ی ۱)

جلد سوم این کتاب، همچنان که از عنوان فرعی آن برمی‌آید، به تبیین و معرفی متأخرترین جریان در داستان کوتاه ایران، یعنی داستان‌نویسی پسامدرن، اختصاص دارد. در این جلد، تحولات سبکی و صناعی داستان کوتاه ایران در یک دهه‌ونیم اخیر با روشی میان‌رشته‌ای و پویا‌شناسانه بررسی شده است. مقصود از رویکرد «میان‌رشته‌ای» این است که مفاهیم و روش‌شناسی‌های مأخوذ از سایر حوزه‌های علوم انسانی (از قبیل فلسفه، مطالعات فرهنگی، علوم اجتماعی، روانکاوی، و غیره) برای بررسی مضامین و تکنیک‌های داستان کوتاه ایران به کار گرفته شده‌اند. همچنین در نقد داستان‌ها، هر جا که لازم بوده به سایر ژانرها و متون فرهنگی اشاره یا استناد شده است، از جمله به فیلم‌های سینمایی و آگهی‌های تجاری.

اما مقصود از رویکرد «پویا‌شناسانه» این است که این کتاب، تحولات سبکی در حوزه‌ی داستان کوتاه ایران را نه بر مبنای دوره‌بندی‌های اکید، یا بر اساس اوضاع تاریخی کشور ما و زندگی‌نامه‌ی داستان‌نویسان، بلکه با هدف

کشف و تبیین دینامیسم درونی ادبیات کاویده است. این الگو از پژوهش‌های ادبی - که مأخوذ از نظریه و نقد ادبی است - می‌کوشد تا نیروهای درونی ادبیات و سازوکارهای دیالکتیکی‌ای را شناسایی کند که موجب تطور در مضامین متون ادبی و سبک نگارش آن‌ها می‌شوند. ثبت تاریخ تولد و مرگ نویسندگان، توضیح درباره‌ی این‌که آنان کجا و در چه خانواده‌ای به دنیا آمدند، چه تحصیلاتی داشتند، به کجاها سفر کردند، چه آثاری از خود باقی گذاشتند و موضوعاتی از این دست، هرچند که با الگوی مألوف مطالعات ادبی در کشور ما (تاریخ‌نگاری) مطابقت دارد، اما نیازهای پژوهشی امروز در حوزه‌ی ادبیات را برطرف نمی‌کند. از این رو، در این جلد نیز همچون دو جلد قبلی، از بازنویسی شرح حال نویسندگان و تکرار فهرست داستان‌های‌شان خودداری کرده‌ام و در عوض رهیافت‌های نقادانه را برای بررسی مشروح متن داستان‌ها (اصطلاحاً «قرائت تنگاتنگ») به کار برده‌ام.

این جلد شامل ده فصل و ساختار کلی آن بدین قرار است: هر فصل با بخشی موسوم به «ملاحظات اولیه» آغاز می‌شود که در آن پیش‌زمینه‌ای را برای فهم بهتر مباحث همان فصل به دست می‌دهم. سپس در چند بخش متوالی اجزاء یک نظریه‌ی پسامدرن را به تفصیل و با استناد به آثار نظریه‌پرداز مربوط تبیین می‌کنم. بخش پایانی هر فصل به نقد عملی چند داستان نمونه از منظر نظریه‌ی تبیین‌شده در همان فصل اختصاص دارد. فصل اول (با عنوان «پسامدرنیسم چیست؟») حکم پیش‌درآمدی برای ورود به فضای نظریه‌های پسامدرنیسم را دارد و در فصل آخر (با عنوان «بررسی نمونه‌های بیشتر») چند داستان دیگر را که نشان‌دهنده‌ی تنوع درونمایه‌های داستان کوتاه پسامدرن در ایران هستند مشروحاً و با روش اندک متفاوتی بررسی کرده‌ام، روشی که پس از نقد هر داستان، با طرح چند نکته و پرسش، خواننده را به ژرف‌اندیشی

حرارتی آن داستان رهنمون می‌سازد. در جلد سوم، بیست داستان شاخص را که هر یک جنبه‌ای از جریان پسامدرن در داستان‌نویسی معاصر ما را به نمایش می‌گذارد، به تفصیل نقد کرده‌ام. بدین ترتیب، در سه جلد کتاب *داستان کوتاه در ایران*، مجموعاً پنجاه داستان کوتاه ممتاز به قلم نویسندگان صاحب‌سبک ایرانی بررسی شده‌اند، بجای داستانی که تصویری روشن از تطور سبک‌ها و مضامین این نوع ادبی در کشور ما به دست می‌دهند. داستان‌های متعدد دیگری که بخش‌هایی از آن‌ها را لایه‌لای مباحث نظری به‌طور موردی تحلیل کرده‌ام، حکم شواهد بیشتری را دارند که هم تصویر کلی این کتاب از داستان کوتاه ایران را تکمیل می‌کنند و هم می‌توانند محل رجوع خواننده‌ی پژوهشگری باشند که مایل است نمونه‌های بیشتری را مطالعه کند.

«پسامدرنیسم» اصطلاحی است که نه فقط در ادبیات، بلکه همچنین در معماری، علوم اجتماعی، فلسفه و هنر نیز به کار می‌رود. در کشور ما مباحث نظری پسامدرنیسم از راه ترجمه‌ی کتاب‌هایی به خواننده‌ی فارسی‌زبان معرفی شده‌اند که بیشتر به سایر حوزه‌های علوم انسانی مربوط می‌شوند (عمدتاً فلسفه و جامعه‌شناسی). در این کتاب اما صرفاً به پسامدرنیسم در ادبیات پرداخته شده و کوشیده شده است تا ربط و کاربرد نظریه‌های این نظریه‌پردازان - که غالباً فیلسوف و پژوهشگر فرهنگ هستند - به ادبیات داستانی (به‌طور خاص داستان کوتاه) نشان داده شود. از جمله ویژگی‌های پسامدرنیسم، تکثرگرایی و مرکزگریزی آن است. به همین سبب، تبیین آن در قالب یک یا دو نظریه‌ی کاملاً روشن و آسان‌فهم کاری ناشدنی است. این جریان فکری و جنبش هنری، متأثر از اندیشه‌ها و آراء طیف متنوعی از نظریه‌پردازان و متفکران است و لذا در این جلد چندین